

РАЗПОРЕЖДАНЕ

гр. София, 18.02.2021 г.

С Определение № 208 от 21.07.2020 г. по гр. д. № 4485/2019 г. на състав на Четвърто гражданско отделение на ВКС, на основание чл. 292 ГПК, е спрял производството по делото и е предложил на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии да постанови тълкувателно решение по следния въпрос:

„Когато в исковата молба пострадалият от деликт, претендира обезщетение за неимуществени вреди в размер на определена сума, без да признава съпричиняване от своя страна, обвързан ли е съдът да приеме, че справедливото обезщетение за всички вреди е в рамките на претендираната сума, след което да намали обезщетението според установеното съпричиняване или е обвързан да приеме, че справедливото обезщетение, след намаляването му според установеното съпричиняване е в рамките на претендираната сума.“

Произнасянето на ОСГТК с тълкувателно решение по този въпрос се налага, поради наличието на противоречива практика на състави на Върховния касационен съд.

С решение № 78/13.11.2017 година, постановено по гр. д. № 60 397/2016 година по описа на ВКС, ГК, II г. о., е прието, че при определяне размера на обезщетението за неимуществени вреди съдът е ограничен и от обективизираната с исковата молба преценка на самото увредено лице относно справедливия размер на следващото му се обезщетение, чиито рамки не могат да бъдат надхвърляни. Същото решение е цитирано в решение № 208/12.05.2020 година, постановено по гр. д. № 4494/2018 година по описа на ВКС, ГК, IV г. о. С него е посочено, че постановилия го съдебен състав, споделя практиката по решението от 13.11.2017 година, която е в съответствие с диспозитивното начало в гражданския процес, препятстващ произнасяне от съда извън очертаните от ищеца рамки на предявената претенция.

Същевременно с решение № 577/29.2010 година, постановено по гр. д. № 1741/2009 година по описа на ВКС, ГК, III г. о. е прието, че се намалява обезщетението, определено по справедливост, когато съдът е възприел за съответен на вредата размер, по-малък от предявения с иска. Прямо същата величина намаляването се извършва и ако ищецът изрично е обусловил размера на иска си от признание за своя принос, но тогава се съобразява също така предявеният спрямо доказанния размер на съпричиняване, а намаляването може и да не доведе до частично отхвърляне на иска. Когато обаче ищецът е заявил и претендира с иска си пълно обезщетение, а принос по чл. 51, ал. 2 от ЗЗД се установи по

възражение на ответника, съдът не може да приеме размера на иска за основателен изцяло, или за част, различна от установения размер на съпричиняване по съображение, че справедливото обезщетение е по-високо от поисканото. В този случай, а също и когато съдът счита поискания размер за съответен по критерия за справедливост, на намаляване ще подлежи предявеният размер на иска за обезщетяване на неимуществени вреди. Във всички случаи решаващият съд следва да посочи в своите мотиви спрямо коя величина прилага намаляването. Това решение е цитирано в решение № 42/15.05.2017 година, постановено по гр. д. № 60 102/2016 година по описа на ВКС, ГК, III г. о., с което е прието, че когато ищецът е заявил и претендира с иска си пълно обезщетение, а принос по чл. 51, ал. 2 от ЗЗД се установи по възражение на ответника, съдът не може да приеме размера на иска за основателен изцяло, или за част, различна от установения размер на съпричиняване по съображение, че справедливото обезщетение е по-високо от поисканото. Основание за това разрешение е диспозитивното начало в процеса, съответно недопустимостта да се намалява по чл. 51, ал. 2 от ЗЗД обезщетение, което не е поискано. В този случай, а също и, когато съдът счита поискания размер за съответен по критерия за справедливост, на намаляване ще подлежи предявеният размер на иска за обезщетяване на неимуществени вреди. Във всички случаи решаващият съд следва да посочи в своите мотиви спрямо коя величина прилага намаляването.

От горепосочената съдебна практика следва, че според съдебните състави намаляването на обезщетението за неимуществени вреди по чл. 51, ал. 2 от ЗЗД винаги се извършва от размера, който съдът е приел за справедлив такъв по смисъла на чл. 52 от ЗЗД. В случаите, когато ищецът претендира пълно обезщетение за претърпените от него неимуществени вреди при определянето на размера на обезщетението съдът е обвързан и ограничен от обективизираната в исковата молба оценка на ищеца за справедливия размер на дължимото му се обезщетение, като не може да определи по-голям размер на същото и да извърши намаляването по чл. 51, ал. 2 от ЗЗД, с оглед на този размер като по този начин уважи изцяло предявения иск.

Същевременно в решение № 63/08.07.2019 година, постановено по т. д. № 2013/2018 година по описа на ВКС, ТК, I т. о е прието, че при формиране на преценката относно действителния размер на претърпяната имуществена вреда, респективно действителния размер на обезщетението, което би репарирало неимуществената вреда, съдът основава становището си на установените факти по делото, релевантни за тази преценка и излага мотиви, съобразно чл. 236, ал. 2 от ГПК. Дори в мотивите да е формирал становище относно действителния размер на вредата, до който искът би бил основателен, дали с диспозитива на решението съдът ще присъди обезщетение и ако го присъди-в какъв размер, зависи от много фактори-

наличието на възражения за изтекла погасителна давност, прихващане, съпричиняване на вредоносния резултат и други. Размерът на заявената претенция не съставлява решаващ фактор при преценката относно действителния размер на вредата, подлежаща на обезщетяване. Този размер има решаващо значение единствено с оглед забраната за присъждане с диспозитива на решението на обезщетение, надхвърлящо петитума. Ако бъде възприета тезата, че редукцията се прилага спрямо претендиращия размер на обезщетението, а не спрямо действителния, то адекватността на тази теза ще следва да се прецени не само спрямо претендиран размер по-малък от действителния, а и при по-голям. Ще следва да се прецени и спрямо имуществена вреда, доколкото чл. 51, ал. 2 от ЗЗД е приложим и спрямо нея. При претендиран размер на имуществена вреда от 100.00 лева за (например разход за лекарства) при доказан разход по фактура за 50.00 лева и съпричиняване 50 %, съдът в тази хипотеза (редукция спрямо претендиращия размер, а не спрямо действителния), би следвало да присъди 50.00 лева, Но такъв е размерът на действителната вреда и прилагането на чл. 51, ал. 2 ЗЗД се обезсмисля. Затова тази теза е непоследователна и алогична. Ако тезата не бъде възприета, а би се изхождало от принципа, че редукцията се прилага спрямо действителния размер на вредата, а не спрямо претендиращия, то в този случай би било присъдено обезщетение в размер на 25.00 лева. При последователното прилагане на този принцип, би се стигнало до същия краен резултат (размер на обезщетението), независимо дали претенцията е завишена или занижена спрямо действителната вреда, стига да не се наруши забраната за присъждане plus petitum. Поради това и отговорът на поставения правен въпрос е, че при прилагането на чл. 51, ал. 2 от ЗЗД, редукцията на обезщетението се прилага към размера, за който искът би бил основателен, ако не би се наложило намаляването му, поради допринасянето от пострадалия за настъпването на вредата, а не към претендиращия. Претендиращият размер има правното значение на горна граница с оглед забраната за присъждане plus petitum, но не и решаващо значение при преценката на действителния размер на претърпяната вреда, който се определя от съда. Дължимият размер е този, до който е намален действителният след прилагането на чл. 51, ал. 2 от ЗЗД, но не повече от претендиращия. Съгласно дадения с това решение отговор при определянето на размера на обезщетението съдът може да определи по-голямо обезщетение от претендиращото такова от ищеца, като извърши намаляването по чл. 51, ал. 2 от ЗЗД, с оглед на този размер като уважи предявения иск.

От посоченото по-горе се констатира противоречива практика на състави на ВКС по отношение на посочения въпрос.

На основание чл. 124, ал. 1, т. 2 ЗСВ, се налага да се образува тълкувателно дело на Гражданска и Търговска колегии на ВКС.

С оглед на изложеното

Р А З П О Р Е Ж Д А М:

I. Да се образува т. д. № 1/2021 г. по описа на ВКС, Гражданска и Търговска колегии, за приемане на тълкувателно решение по следния въпрос:

„Когато в исковата молба пострадалият от деликт, претендира обезщетение за неимуществени вреди в размер на определена сума, без да признава съпричиняване от своя страна, обвързан ли е съдът да приеме, че справедливото обезщетение за всички вреди е в рамките на претендираната сума, след което да намали обезщетението според установеното съпричиняване или е обвързан да приеме, че справедливото обезщетение, след намаляването му според установеното съпричиняване е в рамките на претендираната сума?“

II. Определям комисия за изготвяне на проект за тълкувателно решение по т. д. № 1/2021г. на ОСГТК в състав:

- съдия Веска Райчева, докладчик,
- съдия Бонка Йонкова,
- съдия Ваня Атанасова.

III. Делото да се докладва на комисията за предприемане на действия по т. 7 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК и ОСГТК на ВКС.

IV. Настоящото разпореждане заедно с Определение № 208 от 21.07.2020 г. по гр. д. № 4485/2019 г. на състав на Четвърто гражданско отделение на ВКС да се публикуват на вътрешния и външния сайт на ВКС – секция „Тълкувателни дела“.

**ЛОЗАН ПАНОВ –
ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД**